

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 8.

Ljubljana, 16. mal. travna 1892.

XXXII. leto.

VABILO

na

SLAVNOSTNI VEČER

katerega priredi

„Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“

dné 19. mal. travna 1892 v dvorani ljubljanske čitalnice

v spomin tristoletnice rojstva

J. A. KOMENSKEGA.

Vspored:

1. *A. Nedvěd*: «Naša zvezda», mešan zbor.
2. — Slavnostni govor. Gospod prof. *Vilibald Zupančič*.
3. *D. Jenko*: «Molitev», moški zbor.
4. *K. Kreutzer*: Arija iz opere «Nachtlager in Granada», poje gđc. *P. Suwa*, spremlja na klavirji gđc. *I. Furlan*.
5. — «Sarafan», ruska narodna pesem, za moški zbor priredil *Anton Foerster*.
6. — «Ob tristoletnici Komenskega», deklamira gđc. *V. Rischner*.
7. *B. Ipavec*: «Vse mine», mešan četverspev, pojó: gg. *Pacla Suwa*, *Minka Moos*, *Anton Razinger*, *Jožef Maier*.
8. *K. M. Weber*: «Poziv», igra na klavirji gđc. *I. Furlan*.
9. a) *A. Nedvěd*: «Oblakom»
b) *B. Ipavec*: «Mlado leto» } mešana zbora.
10. *A. Nedvěd*: «Dekletu», četverspev, pojó: gg. *A. Stefančič*, *I. Bartl*, *J. Žirovnik*, *A. Šitsch*.
11. a) — «Slovo», slov. narodna za moški zbor priredil *A. Foerster*.
- b) *A. Nedvěd*: «Zvezna», moški zbor.

Vspored vojaške godbe:

1. «Prodana nevesta», koračnica	<i>Smetana</i> .
2. «Slovanske pesmi», ouvertura	<i>Tittl</i> .
3. «Rumunske pesmi», valček	<i>Ivanoviči</i> .
4. «Zbor dervišev», orijentalški prizor	<i>Šebek</i> .
5. «Hrvatski dom», potpourri	<i>Leibold</i> .
6. «Domovina», pesem	<i>B. Ipavec</i> .

Slava Komenskemu.

Evropa se pripravlja
 Na slavlje prekrasno,
 Ž njo širni svet proslavlja
 Komenskega imé s častjó,
 Imé nesmrtnega možá,
 Možá orjaškega duhá.
 Dà, bil si velikán
 Modrôsti, učenôsti,
 A i srcá krepôsti
 Iskrenovdán.
 Vse Te slaví,
 Vse Te častí!
 In če proslavlja Te tujina,
 Če ves uklanja se Ti svet,
 Bi-li ne čislala Te domovina,
 Ki nje najdičnejši si cvet?
 Slaví Te, ž njo pa Tvoj častiti god
 Vesel praznuje i naš rod,
 Razvnet se čuje po Slovenskem
 Spev o Komenskem,
 Uzorni odličnjak,
 Ti dúševni orjak,
 Ki z ženijalnostjo si duhovito,
 Z marljivostjo prečudovito
 Začrtal pot nam nov,
 Po katerem je hoditi:
 Kakó je vzgájati mladino
 Za Bôga, vero, domovino,
 Kakó z uspehom jo učiti,
 Kakó ji dober oča biti,
 Navodov zlatih zlatih nam podaril,
 Vse šolstvo si prestvaril,

Pouku, vzgoji temelj dal si
 Učitelj vseh rodóv,
 Spasitelj iz duhá okóv!
 Globoke misli zasnoval si,
 Globoke misli,
 Ves svet jih íma v čisli.
 A mi najbolj Te počastímo,
 Da skušamo nasledniki Ti biti vredni
 In v ukaželjnosti dosledni
 Po vedi bolj in bolj še hrepenimo,
 Po vedi,
 Ki si učil jo v pismu in besedi,
 Po njej, ki Ti prošínola je bitje,
 Ki zanjo dal si žítje,
 Ti dúševni orjak,
 Častiti naš očak!
 A dási základe to líke
 Duhá si v sebi združeval,
 Da luč so zvali Te omike
 Ponižen si ostal,
 Krasán zgled skrômnosti
 Pôtômnosti.
 Uzor Ti ljubeznjivosti
 In moške nevpogljivosti!
 V kulture knjigi boš v spomini
 Nikdár venočem žil,
 Z najvrednejšimi vede sini
 Ti čas bo vence slave vil
 Ti dúševni orjak,
 Častiti naš očak!
 Tvoj duh med nami plava,
 Na vekomaj Ti: Slava!

DRAG. JESENKO.

V spomin Jana Amosa Komenskega.

1592—1892.

Velikanoč.

Po dolgi ostri zimi se je vzbudila narava zopet iz zimskega spanja in prišli so veseli in prijetni velikonočni prazniki. Bodi še tako otožen, čuti se še tako nesrečnega, gotovo napolni ti Velikanoč srce z veseljem in radostjo, da pozabiš tug in bolečin minolega časa. Sv. katoliška cerkev pač nima lepših praznikov, kakor so velikonočni, v kojih se spominjamo zmagoslavnega vstajenja Gospodovega. Naš Vzveličar, poprej zaničevan, zasramovan in trpinčen, dviga v dan vstajenja ponosno zastavo veselja, mirú in sprave in po vesoljnem katoliškem svetu se razlega veseli „Aleluja!“

Tudi slovenskemu učiteljstvu doné zmagonosni glasovi „Aleluje“ prelepo na ušesa in v srcu odmeva nam veseli glas, ki nas tolažilno spominja, da je Vzveličar — naš prvi učitelj — mnogo trpel ter žel za svoje nauke le nehvaležnost svetá, da pa je naposled slavno premagal nasprotnike svoje.

To so res prazniki veselega upanja za nas, ker nas tolažijo, da tudi nam jedenkrat pride Velikanoč naše zmage nad nasprotniki našimi.

Največji pedagog svetá, velikan izmed dosihdobnega učiteljstva, učenjak in reformator v pedagogiki, slavni Jan Amos Komenski, kojega spomin proslavlja ves omikani svet, kojega proslavlja tudi naše društvo dné 19. t. m., ta mož daje nam v tem slučaju tudi prelep vzgled. Za časa njegovega trudapolnega življenja so ga preganjali in zaničevali ter pota njegova s trnjem in osatom potresali, a ob tristoletnici njegovega rojstva dviga pa zmagonosno zastavo in ves izobraženi svet mu prepeva slavo.

Dasi pa je žel toliko nehvaležnost za svoj trud, vendar ni prenehal delovati, ker je iskreno ljubil svoj narod in človeštvo sploh.

Tudi mi moramo imeti poleg ljubezni do Boga, ki je premagal ves svet, lju-

bezen do svojega naroda, do jezika materinega, do svoje domovine — ožje in širje.

Tudi Komenski je učil v materinem jeziku svoj narod, ker je dobro vedel, da mu na ta način največ koristi.

Po tem poti moramo tudi mi hoditi; narodnost naša bodi naše življenje in njej izkazujmo svojo ljubezen. Ako ljubimo svoj narod, ljubimo tudi same sebe, kadar pa pustimo narodno svojo ljubezen, tedaj smo zatajili same sebe in tujstvo je preostalo naše grobove.

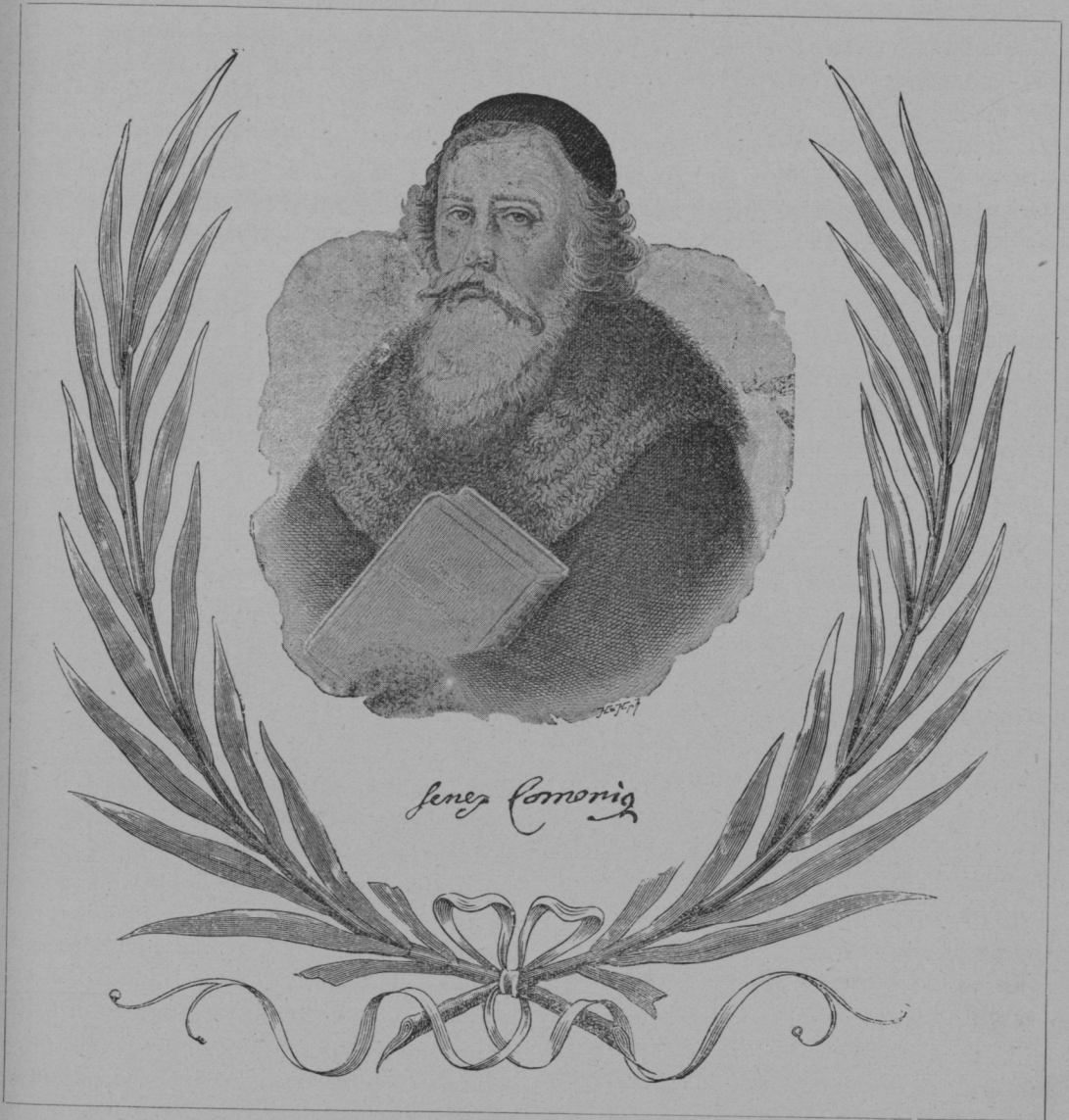
S temi načeli moramo biti prešinjani slovenski ljudski učitelji. Taka načela gledé narodnosti so navdajala tudi slavnega Komenskega in prav ta načela so bila vzrok, da ni opešal in omagal delovati za svoj narod, ko je bilo življenje njegovo zgolj trpljenje in preganjanje. Iz te ljubezni do svojega naroda izvira tudi njegovo velevažno pedagoško načelo: „Otrok priúči se najprej materinega jezika in na tej podstavi šele drugih predmetov“. Komenski je spoznal že tedaj, da kultura v tujem jeziku služi le aristokratom naroda, narod sam pa je ne pozna, ker mu je jezik tuj, ker mu je ta jezik neprozoren zastor, kateri pokriva omiko in splošno prosveto.

Učitelj ima povsod premnogo prilike skazovati ljubezen do svojega naroda, recimo v zasobnih krogih, na javnih mestih, v učiteljskih društvih, posebno pa v šoli, ako jo cepi v nedolžna otroška srca. Tako je deloval tudi Komenski, in če ga posnemamo, bode to naše delovanje najboljše seme v blaginjo našega naroda. Kadar pa zažene to seme svoje kalí, to bode istinita Velikanoč slovenskega naroda in slovenski učitelj bode pa prepeval z zadovoljstvom zmagoslavno „Alelujo!“

In takrat bodo prenehale leteti na nas ostre pušice, češ, da ne koristimo toliko narodu, kolikor narod za nas žrtvuje! Tako

očitanje globoko rani sleharnega narodnega učitelja, kajti rana, ki jo prizadene bratratu, je hujša, kakor če jo je vsekalsovražnik!

Pa to nas ne sme spraviti s tira našega delovanja, marveč voljno prenašajmo po vzgledu trpina Komenskega vse bolečine in težave. Vstrajnost bodi naše

orožje, potrpežljivost naš talent in na stare dni bodemo videli in uživali znabiti že sad svojega truda.

Kdor izmed nas pa pred časom v delu promine, kdor ne dočaka „cvetne nedelje“

s palmovo vejico, tisti stopi iz vrste delavcev za Komenskem z blaženo zavestjo, da ni živel zastonj, da se je trudil za potomstvo — blagoslavlja jo če njegov spomin!

Iz deželnega zbora.

Predno se je začela debata o šolskih knjigah, je deželni glavar predstavil deželnega šolskega nadzornika g. Šumana kot vladnega zastopnika.

Poslanec Šuklje kot poročevalec finančnega odseka o učnih knjigah za slovenske ljudske in srednje šole naglaša v prvi vrsti, da se morajo slovenski dijaki na srednjih šolah navaditi v svojem materinem jeziku znanstveno misliti, a poleg tega tudi toliko naučiti nemščine, da morejo iz lahka na vseučiliščih poslušati nemška predavanja. Treba je torej previdno postopati in uvesti pouk v slovenščini tudi na višji gimnaziji le v nekaterih predmetih. Tako naj bi se vpeljala v slovenskem jeziku krščanski nauk in latinščina, za katera dva predmeta pa bi bilo treba slovenskih učnih knjig, posebno pa slovarjev. Grščina naj se uči slovenski le v 3. in 4. razredu, pozneje nemški.

Istotako bode treba kredita za knjige v obrtnih šolah. Končno predlaga:

1. Deželni odbor se pooblašča, da založnikom potrebnih učnih knjig za 5., 6., 7. in 8. razred slovenskih ljudskih šol, oziroma za meščanske šole, potem za obrtno-strokovne in obrtne nadaljevalne ter za srednje šole in učiteljišča dovoljuje primerne podpore;

2. za izdajo učnih knjig za l. 1891. dovoljena vsota sme se, v kolikor se v to svrhu ni že porabila v dovoljenem roku, porabiti 1892. l.;

3. za l. 1892. se dovoli v isto svrhu 2000 gld. iz deželnega zaklada.

Poslanec dr. Tavčar izraža hvalo deželnemu odboru, ki je storil, kar je bilo v njegovi moči, za izdajo potrebnih šolskih knjig, tudi z nasveti finančnega odseka se strinja, nikakor pa ne z razlogi, s katerimi je poročevalec podprl nasvete. Govornik odločno graja, da se je dovolila podpora za knjigo krojaškega mojstra M. Kunca iz tega zaklada; on ne ugovarja

podpori sploh, a ne od 2000 gld., katere je deželni zbor dovolil le za šolske knjige. Na Slovenskem moramo zahtevati popolnem slovenske gimnazije, zato je nevarno, da toliko veljaven mož, kakor je Šuklje, zagovarja predavanje v nemščini. Naučni minister in Nemci se bodo sklicevali na njegove besede. Tudi na slovenskih gimnazijah se bodo dijaki dovolj naučili nemščine.

Poslanca dr. Vošnjak in Murnik zagovarjata deželni odbor, ki je dovolil podporo za g. Kunca knjigo, ki se bode mogla rabiti v obrtnih šolah.

Poslanec Hribar omeni, da more z mirno vestjo glasovati za predloge finančnega odsega, a obžaluje, da je poročevalec zagovarjal nemški pouk tudi na višji gimnaziji, ker ne zadošča, da se dijaki učé le nekaterih predmetov v materinem jeziku. Če država ne skrbi za slovenske knjige, skrbeti moramo sami. Hrvatje v Dalmaciji se tudi toliko naučé nemščine, da morejo iti na nemško vseučilišče v Gradec ali na Dunaj.

Poslanec Stegnar pozdravlja z veseljem predlogo deželnega odbora in nasvete finančnega odseka. Ko se dejansko izvrše v poročilu navedene namere, storjen bode zopet velik korak naprej na slovenskem slovstvenem polju. Gospoda predgovornika in gospod poročevalec so se v prvi vrsti razpravljajoč v razgovoru stojiče zadevo dotikovali srednješolskih knjig. Deželnozbornsko poročilo omenja pod št. 3, točka a) nemškega berila za slovenske vspeoredne razrede. Kako živa potreba je, da se sestavi lahko unljiva, slovenskim učencem primerna čitanka, naglašalo se je že mnogokrat v učiteljskih krogih. Da pa enkéta, v katero so bili poklicani odlični šolniki, ki poznajo srednje šolstvo istotako temeljito, kakor ljudsko šolstvo, ni priporočila tudi spisovanja nemške slovnice za slovenske dijake, to je obžalovati.

Komur je znana druga in tretja nemška slovnica za ljudsko šolo in ona za nižje razrede srednjih šol, pritrdil bode, da je med njimi velika razlika; silni prepad, ki ga mora učenec pri vstopu v gimnazijo preskočiti. Tu dobi nakrat v roko učeno pisano slovnico in vendar je njegovo slovnisko znanje še tako malo utrjeno, da iz znanstveno urejene knjige ne more lahko zajemati onih navodil, s katerimi bi si pridobival boljše jezikovni čut in večjo spretnost v pravilni rabi tujega jezika. Tudi gledé na učno tvarino, katera je vsled odredb učne uprave predpisana za nižje razrede srednjih šol, utegne sedanja nemška slovnica biti preobsežna, pretežka in nepraktična; zato bi bilo jako umestno, da bi se bila pri določevanju knjig za slovenske dijake nižjih razredov srednjih šol vsa pozornost obrnila na nemško slovnico in uvaževala nje velika nedostatnost. Zastran knjig potrebnih za ljudsko šolo, naglašá govornik, naj bi se pri slovenskih berilih za 5., 6., 7. in 8. razred v poštevek jemal učni čas, ki je pri obilici drugih predmetov odločen jezikovnemu pouku, osobito vajam na podlagi slovenskih čitank. Vse sedanje čitanke, osobito pa nemške so preobsežne in vsled tega tudi predrage. A niti polovice v njih zbrane tvarine ni moči zmagati tekom jednega leta; zato priporoča, naj bi merodajni krogi dejanske potrebe naših učilnic in navedene razloge

uvaževali ter pri spisovanju knjig ne prezirali. Govornik ne stavi konkretnega predloga, želi pa, da bi se berila spisavala kratko, jedrnato in da bi se jim določila zmerna cena.

Poročevalec Šuklje odgovarja predgovornikom, naglašá, da ne preminja svojih nazorov, kakor je trdil poslanec Hribar, in da zasedaj smatra kot potrebno, da se slovenski dijaki na višji gimnaziji nekaterih predmetov učé v nemščini in tako izurijo v tem jeziku, kolikor ga potrebujejo za vseučilišče. Pri glasovanju so bili predlogi brez ugovora sprejeti, nasprotno so glasovali le nekateri nemški poslanci.

V.

Zaklada učiteljskih pokojnin za leto 1892.

Poročevalec Klun: Pokojnine za učitelje 16.300 gld., pokojnine za učiteljske vdove 7000 gld., vzgojnine 1330 gld., miloščine 1870 gld., odpravnine 300 gld., pogrebnine 200 gld., uradne in pisarniške potrebščine 50 gld., skupni znesek potrebščine 27.050 gld.

Zaklada: Presežek gospodarjenja z zalogo šolskih knjig 900 gld., šolske globe 900 gld., odstotni odtegljeji 6000 gld., povračila 1346 gld., vsa zaklada okroglo 9150 gld., torej je primanjkljeja za učiteljske pokojnine 17.900 gld., ki se bodo pokrili iz deželnega zaklada.

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

Matija Torkar r. 27. febr. 1832 v Zaspju na Gorenjskem, gimnazijo dovršil v Ljubljani l. 1851, mašnik l. 1855, služil za kapelana največ na Dolenjskem in sicer v Ajdovcu, Šent-Lorencu, Črnomlju, Žužemberku, potem v Zagorju ob Savi, pri

sv. Petru v Ljubljani, na Vačah in Raki, l. 1865 v Pliberku in l. 1867 v Velikovecu na Koroškem, od l. 1871 župnik v Mozlju, in od l. 1877 farman v Košani na Notranjskem.

V slovenščini se je javno glasiti jel

l. 1853 v Novicah in to v vezani besedi, v pesmicah „Prijatelj (str. 204), Večeren sprehod (232) in O večernici“ (372), pa v Danici l. 1855: „Pesem k Marii za odvernjenje skušnjav“, posebej l. 1856 na čast sv. Erazmu. Ženinu in nevesti l. 1870 (Koledar dr. sv. Moh. str. 55). — Priljubil se je dr. J. Bleiweisu ter mu dopisoval časih v Novice na pr.: Odperto pisemce razkropljenim prijatelom l. 1860; Zgodovinske in pravljličine črtice o starodavnih Indijanih in njihovej omiki. Iz zgodovinskih virov posnel Matija Torkar (L. 1870 str. 135—152) itd. — Tako se je priljubil tudi A. Einšpielerju, kateri ga je zarad pritežnosti v domačiji povabil na Koroško, kjer je potem marljivo sodeloval pri „Slovcu“ in njegovem „Slov. Prijatlu“. Znamenit je njegov dopis v Slovcu koj v I. tečaju l. 1865: Moja razodetev o Slovcu in slovenščini itd. — L. 1866 je sostavil: „Poduk od odpustkov za sveto leto in molitve pri obiskovanji cerkva za škofijo Celovško“.

Izvrsten govornik je Torkar od nekđaj skrbno izdeloval cerkvene govore. L. 1860 jel jih je pošiljati „Slov. Prijatlu“ v Celovec in odslej se jih do leta 1883 na stotine nahaja v njem po vseh letnikih s prav malim prestankom. Že leta 1862 mu je pisal Einšpieler: „Vaše pridige so pravi kras in kinč mojega časopisa; letos sem po njih pridobil do 200 več naročnikov, le tako naprej in ostanite mi prijatelj“. Najboljše so menda postne na pr.: O smrti; o pokori; trije križi na Golgati itd. Kar je pričel v Prijatlu, to nadaljuje še vedno v Duhovnem Pastirju od l. 1884 v Ljubljani na korist duhovnim sobratom, katerim sedaj pač ni treba kakor nekđaj drago nakupovati si pridigarjev nemških in sploh inojezičnih, ker jim domače slovstvo nudi jih na izbiranje!

Življenje svetnikov in svetnic Božjih. Izdala družba sv. Mohora. Del I. in II. l. 1867—1869 spisal dr. J. Rogač (cf. Jezičnik XIX. l. 1881 str. 38). —

Del III. (jul.—sept.) v Celovcu 1871. 8. str. 1—476. Nat. J. Blaznik in — Del IV. (okt.—dec.) v Celovcu 1874. 8. str. 1—629. Nat. tiskarna družbe sv. Mohora. Po najboljših virih spisal Matija Torkar, duhoven ljubljanske škofije. — „Tukaj, predragi Slovenci in bratje v Kristusu in po rodu! podaja vam družba sv. Mohora lepo knjigo životopisov svetnikov in svetnic Božjih. Prizadeval sem si s svojim prijatelom . . . na vso moč umevno in po domače pisati, kakor za priproste kmečke ljudi, ki niso visokih šol obiskali, in kakoršnih družba sv. Mohora največ šteje; ogibal se tudi bolj nenavadnih izrekov, kar se je največ dalo. Kako pa sem ta namen dosegel, sodite sami. Vem, da nobeno človeško delo na svetu ni popolnoma, še manj pa si jez od svojega kaj takega domišljam itd. . . — Bratje Slovenci! udje smo sv. katoliške cerkve . . . Ostanimo tej svoji sveti materi zvesti in hvaležni do groba, kakor so jej bili naši pobožni in bogoslužni rajni stariši. Nikar se dati motiti od sedanjega laži-liberalizma, ki učenosti v nespameti in prave dušne prostosti v razujzdanosti išče, in po naši največi dragocenosti — po naši veri — rega! „Rajše serce iz telesa kakor vero iz serca dati“, bodi naše geslo, naš terdni sklep, vedoč, da prav sedaj so oni časi, od katerih sv. apostol Pavel Timoteju govori, da namreč „zdravega uka ne bodo prenašali, ampak po svojih željah si učениkov zbirali, ki ušesa žgačejo, od resnice se odvrtačajo, k basnim pa vračajo“, kar je tudi že Jezus Kristus pravil, rekoč, da „bodo krivi Kristusi in krivi preroki vstali, naj bi bili tudi izvoljeni zapeljani, ne verjemite jim! Zgrabljivi volkovi so v ovčjih oblačilih, in po njih sadu jih bote spoznali“ (str. 628) itd. — Po priserčni molitvi k vsem svetnikom in svetnicam Božjim sklepa delo (str. 629): Bodi vse na večo čest trojedinega Boga, na slavo brezmadežno spočete device Marije, in vseh svetnikov in svetnic Božjih, ter v povzdigo sv. katoliške cerkve, kateri v razsodbo

pričujočo knjigo brez izjemka in z največim spoštovanjem poklanja Matija Torkar, župnik.

Matija Hočevar r. 30. jan. 1824 v Lašičah, posvečen l. 1848, bil pristav semeniški, katehet nunski, od l. 1866 župnik Šempeterski, u. 10. sept. 1888 v Toplicah na Dolenjskem, pokopan pri sv. Krištofu v Ljubljani. Marljiv Slovenec je bil jako mirnega duha. Spisal je po nasvetu dr. Močnikovem:

a) Zgodbe sv. pisma stare in nove zaveze za šolsko mladost. Na Dunaji 1858. 8. 331. V c. k. založbi šolskih bukev. Nat. L. Grund. Vvod. Del I. star. zav. v X razdelkih str. 5—159. Del II. novi zakon v VI razdelih str. 160—322. Djanje aposteljnov in začetek sv. Cerkve. Kazalo. 323—331.

b) Sveto pismo star. in nov. zaveze z razlaganjem . . Iz Vulgate . . dr. Allioni. Poslovenjeno v Ljubljani l. 1856—9 (Wolf-Vole). Mej sodelavci je bil tudi Matija Hočevar ter je poslovenil in vravnal po tedanjih pravilih I. Bukve Kraljev, bukve Pripovedi ali Pregovorov, in Modrostne bukve (cf. Predgov. str. XIV. Jezičnik XXIV l. 1886 str. 68).

Mihael Žolgar r. l. 1833 pri sv. Petru v Medvedjem Selu na južnem Štajerskem. Po dovršeni gimnaziji — nekaj časa bogoslovec v Mariboru a kmalu modroslovec v Gradcu — postane učitelj začasno na gimnaziji v Celju, potem l. 1868 stalno v Kranju in naposled spet v Celju, kjer je umrl 2. febr. 1890. Bil je mirnega in blagega značaja, v Kranju tudi okrajni šolski nadzornik, v Celju poslanec v deželnem zboru, odbornik Matici Slovenski, soustanovnik „Popotniku“, založnik in poldrugo leto mu tudi urednik itd. (Zvon 1890 str. 186). Kaj in koliko je pisal v njem, povedó drugi; jaz naj tukaj le pokažem, kako marljiv pisatelj je bil v šolskih izveštjih.

V Celjskem gimnazijskem poročilu je že l. 1866 napisal razpravo „O

slovenskem glagolu“ in l. 1867 „O slovenski sklanji“, in poznej l. 1873 „Slovensko narodno pesništvo“. — Prav tako delaven je bil v Kranju, kajti priobčil je v gimnazijskem letniku 1869 znanstveni sestavek: „Pogled na atiško zgovornost“ v treh oddelkih (1. naravna, 2. sofistovska, 3. umetna str. 15); l. 1870 „O domači odgoji in njenem upljuvu na vspeh šolske mladine“ (str. 23); in l. 1872 „Različnosti v slovenskem ljudskem jeziku“, kjer proti koncu pravi na pr.:

„Toliko v dalje premišljevanje in opazovanje domačega ljudskega jezika jezikoslovcem in drugim rodoljubom, da po skerbem preiskavanji njegove zaklade pozabljivosti otemajo in ž njimi naš pismeni jezik bogatijo. Kajti mnogo besedi in mnogo lepih oblik bi se pozabilo, če bi se ne zaznamjevale in naslednikom ne izročevale. Šaljivost, po kateri se v jednom kraju zasmehuje, kar je v drugem navadno in domače, ne sme pametne ljudi od marljivega nabiranja jezikovnih zakladov odvracati. Pa ne samo jezik raznih krajev, tudi noša, šega, navade, pravljice, pesmi in vse, kar je spomina vredno, naj bi se spominu marljivo ohranjevalo, da dobijo naši nasledniki gradivo za svoje izobraževanje na domači podlagi. Bolj ko se omika med ljudstvom širi, bolj se pozablja staro, in toliko več dolžnost imamo nabirati to, kar bi se nekaj z velikim trudom iskati moralo. Kakor se godi nam z zgodovino naših davnih prednikov, tako bi se godilo v jeziku in drugih rečeh našim naslednikom, če bi jih z majhnim trudom ne podpirali“ (str. 16). —

Jernej Križaj Severjev r. 18. avg. 1838 v Orehku na Notranjskem, gimnazije šest razredov v Trstu, poslednja dva dovršil v Ljubljani l. 1860, učenec moj v slovenščini, bogoslovec v škofiji Tržaški postal mašnik l. 1866, bil kapelan p. v Gradišcu, v Žminju, naposled kurat pri sv. Antonu poleg Kopra v Istri, kjer je u. 19. jun. 1890.

Kot pisatelj v vezani in nevezani besedi prikaže se javno v Novicah l. 1861: Pomlad in jesen (Pes. str. 151). Karanfil. Zgodovinska povestica. Poslovenil J. Severjev. — Glasnik l. 1864: Nova pesmica. Trojno serce (cf. Zvon 1890 str. 508). Glas valov. Alenka orehovka. Spomin in obstanek. — L. 1865: Ognjeni zmaj. Maloruska pripoved. Odlomek iz Pellikove tragedije „Tomaž Mor“. — Koledarček družbe sv. Mohorja l. 1865: Domo-ljubje. Slepa deklica. Po laščini poslovenjena. — Tomaž Mor. Žalostna igra v petih djanjih. Spisal Silvio Pelliko. Poslovenil J. Križaj Severjev. V Celovcu l. 1866. 16. str. 96. Na svitlo dal A. Janežič v „Cvetji iz domačih in tujih logov“ V. šestka. Nat. J. Blaznik. — Besednik l. 1871: Bratovska ljubezen. Iz laškega poslovenil . . . Zima na Ruskem. Prigodba, posl. J. Severjev itd. — Zora II. l. 1873: Frančiška z Rimini. Žalostna igra v petih dejanjih. Spisal Silvio Pellico. Poslovenil J. Severjev (str. 81—229). Blaženka. Novela. J. †aj (str. 166—

233) itd. Znači ga ljubovna otožnost. Na primer bodi pesmica:

Pomlad in jesen.

Dvakrat v letu
Serce kipi mi:
Kadar zeleni kras
Krije zemlji obraz,
Cvetice, hrib in log
Kinčajo vse okrog:
Slavčkov poslušaj spev
V gaji mladenč vesel.
Mladi čas
Zemlje kras,
Ti si ljubezni
Mileni čas.

Še enkrat v letu
Serce kipi mi:
Jesen ko blagoslov
Trosi po zemlji nov,
Milo ko sad zori,
Grozdje sladko žari,
Blíža se zime mraz,
Skerb za prihodnji čas.
Jesen ti
Polna si,
Daš nam prijateljov
Svete darí!

J. Severjev.

Književnost.

„Pregled kratic za stavkovo in besedno določilo“ in „Zvezek za analizo“. Pod tem naslovom je izdal založnik J. Giontini v Ljubljani dvoje učil za višje razrede ljudskih šol, ki jih je priredil učitelj I. Belè, v katerih se pripravljajo učenci za prestop na srednje šole. «Pregled kratic» je stenska tabla, 75:50 cm ter kaže v štirih predelih pregledno sestavljene same kratice za a) stavkove člene, b) stavke, c) besedna plemena z navodom, kaj je pri vsakem določiti (n. pr.: subs., spol, število, sklon) in č) za posamezne oblike besednih plemen, to je namreč za dobo, čas, naklon, število, spol itd. «Zvezek za analizo» ima 20 listov, t. j. 40 strani. Na prvi in drugi strani je pregled kratic, poleg katerih stoji dotični latinski in slovenski izraz, na tretji strani so izdelani trije slovenski in jeden nemški stavek za vzgled, kako naj učenec določuje; ostalih 37 strani pa je rubriciranih za analitiške vaje. — Te učili imata najprej namen, odpraviti nejednakomernost v kraticah, o kateri vedno tožijo gospodje učitelji srednjih šol pri sprejemnih izpiti. Vrhu tega pa še lahko veliko pripomoreta, da se učenci navadijo na urnost, točnost

in posebno zanesljivost v določevanju, ker jim pregled kaže, kaj in v kakšnem redu imajo določevati. Pouk v slovnici postane na ta način nazoren in zlajšuje ponovilo; kajti učenci imajo vedno pred očmi ne samo kratice, nego v pregledu celo slovnico in lahko vsak dan svojo slovniško vest obudé ter v kratkem vse ponové, kar jim je neobhodno znati potreba. Ako visi v razredu več takih tabel, postavi se lahko pred vsako jeden učenec ali dva, ki s prstom kažeta, kar drugi v klopi ustno določuje. «Zvezek za analizo» pa prisili učenca k rednemu, natančnemu in snažnemu določevanju. Tudi dajo učitelju priliko, da úri učence v sintezi, ki ni manj važna od analize, in sicer tako, da jim narekuje vrsto za vrsto stavkov člen in druga določila, učencem pa naloži, naj poiščejo besed, ki se bodo natanko zlagale z narekovanimi določili. To so potem tako rekoč slovniške uganke, ki zanimajo otroke, bistrijo njih duševno oko in oživljajo ta sicer pusti pouk. — Sestavljalatelj se je držal skoz latinske terminologije, uvažujoč, da so vse moderne slovnice več ali manj osnovane na podlogi latinske in da je latinski stalni izraz najprikladnejši pojmu, katerega

ima kriti. Tudi se te izraze porabi lahko za oba deželna jezika, s čimer se prihrani mnogo časa in truda. Vrsta, v kakeršni se določuje, gre od širjega pojma do ozjega, kakor jo že narekuje sama beseda: analiza.

«Pregled kratic» velja 10 kr., za obešanje na steno napet pa 30 kr. Zvezki za analizo pa se dobivajo po 15 kr., 100 po 13 gld. pri založniku J. Giontiniju v Ljubljani.

Levstikovi zbrani spisi. Znana knjigarna Kleinmayr & Bamberg je pričela izdavat Levstikove zbrane spise, katere je kupila od njegovih dedičev in jih je uredil profesor Levec, večleten prijatelj Levstikov. Vseh spisov bode pet zvezkov. Prva dva zvezka, ki sta izšla pred novim letom, obsegata poezije in sicer I. zvezek: Uvod, Pesmi, Ode in elegije, Sonetje, Romance, Balade in legende, Tolmač. II. zvezek: Otročje igre v pesenčah, Različne poezije, Zabavljice in pušice, Jéza na Parnás, Ljudski glas, Kraljedvorski rokopis, Tolmač. V obeh zvezkih je zbranih preko tristo poezij, od katerih čez sto ni bilo še nikjer natisnenih. Toliko in tako različnih pesnij nima nobeden slovenski pesnik in nobeden tako obsežnega duševnega obzora.

Gospod profesor Levec je uredil poezije prav vestno in jim pridejal tolmač, s katerim popolnjuje in pojasnjuje Levstika - pesnika. Mnogim pesnim je je pridejana letnica, kdaj je bila zložena in kje je že priobčena. Urejevanje je gospodu profesorju prizadevalo mnogo truda, ker je moral paziti na jednotno pisavo in je moral čisto izbirati, ker so imele nekatere pesmi mnogo variant.

Tiskarna je naredila svoje delo prav dobro. Popir je močen in gladek, tisek čist in lep in lice prijazno.

Vsi spisi se prodajajo v štirih izdajah in sicer stane broširana izdaja 10 gld. 50 kr., v platno elegantno vezana 13 gld. 60 kr., v pol francoskem usnji 14 gld. 50 kr. in v prekrasni fini vezbi 15 gld. 50 kr.

Komur je res mar lepa in dobra knjiga slovenska, naj si kupi Levstikove spise! Izvestno mu ne bode žal!

„Verzeichnis der bisher in Krain beobachteten Vögel“ inenuje se 22 strani broječa brošurica, katero je sestavil g. Ferdinand Schulz, preparator «Rudolfinumu» v Ljubljani. Brošurica je ponatis iz knjige «Mittheilungen des Musealvereines für Krain» 1890. V tej brošurici nam našteva g. preparator 268 vrst raznih ptic v XVI. oddelkih, katere so sedaj na Kranjskem ali pa so bile vsaj v posameznih eksemplarjih kedaj. Za našo deželo je to delce važno. Nomenklatura raznih ptic je na prvem mestu latinska, potem nemška in kar je vse hvale vredno tudi slovenska. Slovenska nomenklatura je tudi radi tega velike vrednosti, ker so imena ptic poznata tudi med prostim narodom, tako da bode vsem gg. tovarišem prav dobro služila pri pouku v prirodoznanstvu. A tudi obiskovalcem deželnega muzeja bode dobro služila, ker na njeni podstavi se bodo lahko prav dobro

seznanili tudi z onimi pticami, katere pridejo le redko kedaj na Kranjsko.

Tudi gledé krajevnih imen mi je omeniti, da so še precej dobro izbrana, ako tudi bi bilo želeti, da bi ista bila povsod označena, kakor je ljudstvo izgovarja n pr. mesto Ilovca stalo naj bi Jelovca, kajti, dasi sem služboval mnogo let, skoraj bi rekel — v Jelovci, vender razven kakega tujca niseim nikogar slišal to pogorje imenovati «Ilovca». In ako tudi sem prehodil že vso Jelovco, našel sem bore malo ilovice, pač pa večinoma jelovino. Zato bi nas tudi ondotni prebivalec debelo gledal, ko bi ga vprašali: kje je «Ilovica». Vender pa knjigi to ne bode pomanjšalo vrednosti in jo priporočamo vsem gg. tovarišem. Cena 20 kr. G.

Josipa Jurčiča zbrani spisi. Uredil Fr. Levec X. zvezek: Pripovedni spisi. V Ljubljani, 1891. Založila in natisnila «Narodna tiskarna». Str. 268. Cena nevez. 60 kr., eleg. vez. 1 gld.

Vsebina tega zvezka je: 1. Rokovnjači. Zgodovinski roman. 2. Moj prijatelj Jamralec. 3. Šest parov klobas. 4. Po tobaku smrdiš. 5. Ženitev iz nevoščljivosti. «Rokovnjače» je že itak čital skoraj vsak bodisi v «Zvonu», ali pa v posebni izdaji, zato ne omenjamo o njih ničesar. Ostali štirje spisi so bolj humoristični in se bavi pisatelj v zadnjih treh z žentivjo. V črtici «Šest parov klobas» pripoveduje, da se je zarad ubogih šest parov klobas razdrila svatba. V spisu «Po tobaku smrdiš» opisuje dogodbico, ko je gospod Mekina, najbrž kak uradnik, pustil rajši ljubico svojo, kakor pa cigare in v črtici «Ženitev iz nevoščljivosti» pové, da se je neki Zavrelec samo zato oženil z deklico, v katero niti zaljubljen ni bil, ker se je neki računski uradnik ženil pri njej.

S tem zvezkom je končano izdavanje Jurčičevih pripovednih spisov. Jurčič je prvi narodni pripovedovalec. Z veseljem čita njegove spise izobraženec, pa tudi priprosti kmet ga popolnoma umé, kar se o drugih prisateljih baš ne more trditi.

Jurčičevih spisov ne bi smeli pogrešati pri nobenem izobražencu. Tudi cena je tako nizka, da se nikdo ne more pritožiti. Slovenskemu učitelstvu jih jih priporočamo najtopleje. Čitajoč te spise, našel bode po utrudljivem delu marsikdo prijetno razvedrilo in pozabil bode vsaj takrat na obilne britkosti in težave.

Nauk, kako zasajati vinograde z amerškimi trtami, da jih trtna uš ne more uničiti. Tako je naslov lični knjižici, katero je založil deželni odbor kranjski, natisnil pa J. Krajec v Novem Mestu. Drugi po najnovejših skušnjah popolnjeni natis obsega na 54 straneh najpotrebnejša navodila, kako treba postopati pri nasajevanju novih vinogradov. Knjižica ima 28 dobro izvedenih slik, ki pojasnjujejo nauke, katere je po naročilu deželnega odbora kranjskega spisal g. Rihard Dolenc, vodja deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grnu. Prav živo bodi priporočena vsem, katerim je namenjena v prvi vrsti.

L i s t e k.

Molitev za Komenskega.

Je od tega nekoliko dnij, ko je oče odpotoval, da bi preiskal v nekem kraju škodo, ki je nastala po požaru; on je namreč asekurančni uradnik.

Ko sino zvečer sedeli pri mizi, otroci s svojimi nalogami, jaz s svojim šivanjem, dobro sem opazila, da je Maruškino lice resnejše, kakor sicer in v nalogi ji je bilo danes treba popravljati pogreške.

Gotovo se ji toži po očetu, ki se navadno v tem času z njo zabava. Vzela sem jo k sebi in poljubila na čelo:

«Ali se ti toži po očetu, Maruška?»

Maruška mi pogleda v oči in odkritosrčno reče:

«Ne, mamica!»

«Ti si žalostna, o čem pa premišljuješ?»

«Ali pridejo vsi dobri ljudje v nebesa, mamica?»

«Gotovo, da pridejo; zakaj pa to vprašaš?»

Maruška povese glavo. Zdelo se mi je v tem trenutku, kakor bi me kaka slutnja zbodla v srce, da zgubim to dobro dete, kajti bila je bolj slabotnega telesa in vedno bledih lic.

Pogovor je prišel na druge reči. Janko je prinesel iz šole podobico Komenskega, razkazuje jo drugim ter se baha, da vé, kdo je bil Komenski.

Vedel o njem ni mnogo, kolikor more vedeti osemletni deček, saj narod sam o njem le malo vé.

Pripovedujem torej otrokom, kar sem vedela in kakor sem znala. Kot bivši učiteljici mi je bilo Komenskega delovanje in njegova didaktika nekoliko znana. Opisujem jim Komenskega pobožnost in veliko njegovo trpljenje, da se sama komaj vzdržim solz. Pogledavši pa Maruško se šele ustrašim. Lica ji goré kakor ogenj in njene velike oči se ne ganejo z mojih ustnic. Deklica mora biti bolna, nikdar je nisem videla tako vznemirjene. Ko jo polagam v posteljo, blagoslavljuje jo s svetim križem, ponovi svoje vprašanje.

«Ali pridejo vsi dobri ljudje v nebesa, mamica?»

«Gotovo, milo dete — ali zdaj le mirno spij?»

«A grešni ne?»

«Tudi grešni! — Bog je usmiljen, odpusti jim in ako za nje molimo, olajša jim trpljenje v vicah».

Te besede so vidno Maruško pomirile.

Vležem se tudi sama, ali skrbi za moje dete mi ne pusté spatí. V sobi je bilo temno in žalostno.

Na jedenkrat Maruška vstane iz postelje, nakloni se proti moji glavi, kakor bi se hotela prepričati, ali spim. Vidoč da imam oči zaprte, poklekne na blazino, sklene roko in hitro šepeta vročo molitev.

Njen glas se komaj sliši, ali zamolklo ihtenje svedoči, da se dete joče.

Vzamem jo vso prestrašeno v svoje naročje.

«Za koga molíš, milo dete — sedaj, ko vsi spimo.»

Maruška me objame okoli vratu.

«Za Komenskega, mamica.»

«Grešil je proti Bogu, sveti cerkvi in vladarskemu rodu — spoštovan gospod je to povedal — in jaz imam Komenskega rada.»

Morala sem zaplakati z detetom.

«Bog mu je gotovo že odpustil, a gotovo — odpusti tudi njegovim neprijateljem — ali zdaj spij, moje dete — lahko noč!»

Še dolgo sem potem stala pri oknu in zrla na jasno zvezdnato nebo.

Zdelo se mi je, kakor bi uljudno lice Amosovo se z neba smejal na mojega angeljčka.

Lahko noč!

P. z Z.

Listi slovenskega pesimista.

X.

Gospod urednik! Dočakali smo vendar željenega časa, ko sili pomlad v deželo. Sv. Valentin, laški spomladin, sv. Gregorij, piskač korenincam, piskač pomladi, vsi ti so že minili, le zima, mrzla zima nas neče zapustiti. Da se bode morala slednjic pa tudi unakniti, porok so nam razni koledarji, pravim: porok in to bolj gotov porok kot na popirji mrtvi paragrafi čuvalci našega «stanu primernega» življenja. Seveda ostane ta nesrečno-srečni ali srečno-nesrečni «standesgemäss» še zmiraj preporno jabolko, ker nekaterim še zdaj ne more prav v glavo, kaj ni «standesgemäss».

Bodi že tako ali tako, narava ne dela razlike, in Stvarnik daje solncu sijati onim, ki so in onim, ki niso «standesgemäss» plačani. Torej vsaj tukaj smo jednaki, ker ni drugače mogoče.

Vse je pomladi srčno pričakovalo, vse se veselilo novega cvetja, novega zelenja, pomladnega solnca. Vsakdo izmed nas je to opazoval že mnogokrat, prav natančno mu pokaže «Pop. koledar za leto 1892», a vendar je sleharna pomlad tako polna posebnostij, tako polna življenja, polna poezije . . .

Nebrojna ta zabava pa ne zdrami iz težkih mislij onega, ki se -- kakor danes mnogokdo — bavi s poskusi v spiritizmu. Niso vsi ljudje jednako radovedni, več ali manj pa vsi, in vsakdo bi rad izvedel, kaj mu prinese bodočnost. Zakaj ne bi tudi učitelj zabredel v novodobno znanost in odgrnil prepovedanega zagrinjala s prihodnosti? Vsakdo ne veruje v somnambulistiško spanje, vsakdo se tudi noče baviti z mučnimi spiritistiškimi poskusi. Nam, kranjskim učiteljem tega celo ni treba, ker se da tudi iz sedanjih znakov nekaj sklepati v bodočnost.

Že iz sedanjih znakov moremo nekoliko sklepati, kakšno cvetje nam prinese zelena pomlad, kakšen sad prihodnje leto.

Računski zaključek normalno-šolskega zaklada kaže navzlic vsemu povišanju (?) učiteljskih plač po višku jednako prihranitev. Da, da, gospod urednik!

pritoževali smo se, da je bilo povišanje slabo, po nekod nikakršno, drugod celo negativno. Ni čuda potem, če se že v tako kratki dobi porajajo celo «Rotšildje» mej nami.

Nova «peticija» deželne učiteljske konferencije kaže zopet nekaj prihranka. Mislijo namreč prihraniti polovico dosedanjih jednorazredničarjev v IV. plačilnem razredu. Hm! Delj nočem tega razpravljati, da mi ne bi očitali subjektivnosti, — kateri listkar ni subjektiven? — tudi Rousseau pravi nekje: «Kdor misli, da mora vse povedati, malo pove, ker ga nasled nobeden ne posluša».

Sploh sem mislil današnji listek celoma posvetiti slavnemu spomenu slavnega J. A. Komenskega, čegar rojstveno tristoletnico so praznovali te dni širom srednje Evrope. A ker ste Vi, gospod urednik, odločili temu spomenu drug prostor, in ker bi se utegnil zopet kdo oglasiti, češ: takih listkov ni učil pisati ta in ta, zato posvečujem velikemu učenjaku in nedosežnemu šolniku, katerega življenje-trpljenje je v mnogih potezah slično življenju sleharnega šolnika tudi dandanes, samo vrstico:

«Učitelj je bil».

Z njim je začela prava pomlad v pedagogiki in

didaktiki. Dela njegova so bila cvetke trobentice oznanujoče preporod narodov.

Letošnja pomlad obeča najlepšega cvetja primorskim učiteljem. Bog daj, da jim deželni očetje zdatno pomagajo. Gg. primorski kolegi so sicer že večkrat prosili, a ničesar dosegli. Prav originalno so jih lani zavrnil, rekoč: »Letina je preslaba«. Kaj pa bude letos?

Prej ko končam, moram še povedati, kako dolžnost so hoteli nekje na Notranjskem natvezti učitelju: da mora namreč — menda po postavi (?) — hvaležen biti udom krajnega šolskega sveta, če so z njim prijazni, ali pa če mu mečejo polena pod noge. Sicer se je to dogodilo samo v enem kraju, zato ni, da bi se ta slučaj generaliziral; izviren pa je, kakor je izvorno marsikaj, kar ni nam učiteljem v posebno korist. Kadar ponehajo vse te izvirnosti, tedaj, go spodje kranjski učitelji, tedaj nam zasveti zlata zora. tedaj mislijo na Kranjskem vpeljati — konkretni status.

Naj se nikdo ne moti v ti sladki iluziji, saj druge nesreče ni, kot da se imenovana prememba ne dogodi kmalu. Tako misli

Vaš

pesimist.

Vestnik o Komenskem.

Kraji, kjer se je praznovala 300letnica Komenskega.

Plzen dné 27. sušca.
 Mnichovo Hradiště dné 26. sušca.
 Slaně dné 28. sušca.
 Opočno dné 28. sušca.
 Smichov dné 27. in 28. sušca, razkritje Komenskega sohe.
 Votvovice dné 27. sušca.
 Nepomuky dné 27. sušca akademija.
 Kolín dné 28. sušca akademija, dné 27. sušca razsvetljenje mesta.
 Železni Brod dné 26. sušca razsvetljenje mesta, dné 27. akademija.
 Nachod dné 26. sušca koncert Dvořakov, dné 26. slavnostno zborovanje.
 Nový Bydžov dné 26. sušca.
 Rokycany dné 19. sušca.
 Tabor dné 28. sušca.
 Praga dné 26., 27., 28. sušca (glej «Učiteljski Tovariš» št. 6!)

Vodnany dné 27. sušca akademija, dné 28. slavnostno zborovanje.
 Kutna Gora dné 27. sušca akademija, dné 28. slavnostno zborovanje.
 Česka Skalice dné 28. sušca koncert, akademija.
 Vys. Myto dné 26. sušca.
 Rychnov dné 26. sušca.
 Mšeni dné 28. sušca slavnostno zborovanje.
 Jilove dné 27. sušca akademija.
 Vožica dné 26. sušca razsvetljenje mesta, dné 27. slavnostno zborovanje.
 Rakovnik dné 26. sušca.

Poděbrady dné 26. sušca.
 Pardubice dné 26. sušca razsvetljenje mesta, dné 27. slavnostno zborovanje in akademija.
 Budějovice dné 27. sušca akademija.
 Kral. Městec dné 20. sušca.

Dunaj dné 27. sušca akademija v Ronacherjevi dvorani, priredili Čehi. — Dunajsko učiteljsko ljudskih in srednjih šol in pedagogija pa so slavnost priredili dné 6. t. m.

Blatna dné 27. sušca.
 Kladno dné 26. sušca akademija, dné 27. razsvetljenje mesta, dné 28. slavnostno zborovanje.
 Mlada Boleslav dné 26. sušca zabavni večer, dné 27. javno slavnostno zborovanje.
 Sobotec dné 26. sušca slavnostno zborovanje.
 Čechtice dné 27. sušca slavnostno zborovanje društva «Komenski».

Bělohrad dné 26. sušca slavnostni večer, gledališna predstava.

Zagreb: Hrvatski pedagogijsko-književni zbor je imel dné 31. sušca XX. redovitu glavnu skupštino s proslavom 20-godišnjice društva i 300-godišnjice rođenja pedagožkog velikana Jana Amosa Komenskoga.

I. Glavna skupština: 1. Predsjednik otvara skupštino. 2. Izveštaji o radu društva g. 1891. 3. Izbor revizijskoga odbora. 4. Proračun za god. 1892. 5. Izbor novih članova. 6. Prijedlozi pojedinih članova.

II. Svečana skupština: 1. Pječavski sbor. 2. Proiog. 3. Svečani govor predsjednikov. 4. Razprava pravoga člana Ljudevita Dvornikovića: »Komenski i današnja pedagogija«. 5. Pjevački sbor.

Petrinja dné 27. sušca beseda in komers.

Lomnice dné 26. sušca javni shod, dné 27. odkritje Komenskega sohe, dné 28. akademija.

Jenikov dné 27. sušca slavnostni večer.

Česky Dub dné 27. sušca akademija in slavnostno zborovanje.

Strakonice dné 27. sušca akademija.

Čičovci dné 25. in 27. sušca.

Ljubljana dné 26. sušca, 9. in 19. mal. travna.

Osek dné 30. sušca.

Garčin, Sušak, Brod dné 28. sušca.

Belgrad dné 29. sušca in 20. mal. travna.

Maribor dné 7. malega travna slavnostno zborovanje.

Šmarje pri Jelšah dné 27. sušca slavnostno zborovanje.

Iz Kalifornije so došla poročila o slavnostih, ki so se priredile v spomin «učitelja narodov».

Georgijski, armenski in tartarski časopisi v Aziji so prinesli članke o tem velikem pedagogu.

Izven teh krajev so bile slavnosti še v mnogih mestih na Moravskem, v Šleziji, na Ogerskem, na Avstrijskem, Hrvaškem, v Slavoniji, Srbiji, na Nemškem, v Holandiji, na Švedskem, Angleškem in v Ameriki.

Vsa česka učiteljska društva, katerih je v Česki, na Moravskem in v Šleziji okolu 200, slavila so Komenskega tristoletnico.

V Berlinu se je osnovalo društvo «Internationale Komensky-Gesellschaft». Kot člani tega društva se je doslej vpisalo mnogo društev in dr., kakor učiteljsko društvo v Pragi, zveza českih učiteljskih društev na Moravskem in v Šleziji, zveza českih učiteljskih društev na Českem, česka akademija, člani naučnega ministerstva na Pruskem in v zjedinenih državah v Ameriki, notranje ministerstvo v Holandiji, naučno ministerstvo v Švediji, saksonsko naučno ministerstvo, vrhovni šolski svet v Alzasiji, Avstrija, Rusija, Italija, Švajca, Francoska. To društvo ima že nad tisoč članov.

Izložba Komenskega v Pragi, nameščena v jedni izmed velikih muzejnih dvoran, preseneti vsacega obiskovalca; razvrščena je na tri dele: v popolno zbirko vseh spisov Komenskega, na literaturo o Komenskem, literaturo zgodovine česko-bratske zveze, v zbirko slavnostnih spisov in listov. Dalje se ondi nahajajo starejši in novi pogledi vseh onih mest, kjer je Komenski živel, ter odlični posamičnih soh in medaljonov Komenskega. Pročelje dvorane je okrašeno z obrazom Komenskega od Vaclava Brožika in okolu je cvetlični gaj. Sredi dvorane je zbirka map in atlantov Komenskega, kolekcija slavnostnih publikacij, spisi o verskih reformatorjih in životopisi Komenskega. Najdragocenejša je zbirka rokopisov in dopisov Komenskega. Prvih pet dnij je obiskalo izložbo 1347 oseb. Vedno pa še dohajajo v izložbo novi predmeti. Iz Zagreba so poslali vse hrvatske spise o Komenskem. Pisatelj Jelinek je podaril dve stari mapi Morave, na koji je označena vasica Komna kot rodišče Komenskega, iz Amsterdama so pa došle fotografije njega hiše, dalje spomenik in cerkva v Nardenu. Ta izložba je prirejena iz zbirk Komenskega, vseučiliške knjižnice in muzejske in one strahovskega samostana.

Komenskega „Svet v obrazih“, ilustrirano vratislavsko izdanje latinsko-česko-poljsko-nemško-francosko, z životopisom J. A. Komenskega od dr. Fr. Palackega ponuja Ignacij Antoniek, učitelj v Czerniawe, pošta Mosciska v Galiciji.

Spomenik (monument) je doslej imel Komenski v Prerovi (postavilo česko učiteljstvo pred 22 leti),

v Brandisi na Orlici, v Pragi in v Fulneku. Postavil pa se bode sedaj spomenik v Ogerskem Brodu, na hišo, kjer je bil Komenski pred 300 leti rojen, pa se bode vzdala spominska ploča v Nardenu.

Obelisk Komenskega v Fulneku. Občina fulneška, v katerem mestu je Komenski bival v letih 1618—1622, postavi na mestu, kjer je slavni pedagog k poučevanju zbiral mladino fulneško pod jedno bukvo, obelisk v spomin njegove tristoletnice. Obelisk bode visok 3'48 m. Na hišo pa, v kateri je Komenski poučeval, vzdala se bode spominska ploča.

Obprseje J. A. Komenskega iz sadra v nadzivotni in tudi manjši velikosti, modelirano od mojstra Strachovskega, prodaja štukater g. Fikar v Pragi.

Isto tako prodaja taka obprsa g. A. Amort, štukater v Prerovem na Moravskem i. s. I. velikost (80 cm) 7 gld., II. velikost (50 cm) 2 gld. 60 kr. III. velikost (30 cm) 60 kr., IV. velikost (15 cm) 30 kr. Podstave k tem soham pa veljajo v treh velikostih 2 gld. 60 kr., 60 kr., 40 kr. Gotov delež dohodkov daruje g. Amort za spomenik Komenskega v Ogerskem Brodu.

Jan Amos Komenski v slovenskem slovstvu. Že leta 1711. je P. Hipolit iz Novega Mesta privzel v svoj «Dictionarium trilingue» Komenskega «Orbis pictus» na 70 straneh po latinski, nemški in kranjski. Prestavljal ga je deloma tudi Vodnik, in Kopitar je v svoji slovnici ponatisnil šest odstavkov po nemški in po kranjski v prestavi Hipolitovi in Vodnikovi. Potočnik pa ima v svoji slovnici I. l. 1840 (95 strani), II. l. 1858 slovenski prevod «Svet v obrazih», spisal Janez Am. Komenski. — V «izvestji višje gimnazije ljubljanske» od leta 1867 je priobčil profesor Francšek Kandernal spis «über Johann Amos Comenius und seine Didaktik».

Razpisano darilo za najboljši spis o Komenskem. «Filosoficka jednota» v Pragi razpisuje darilo 12 cekinov za najboljši spis v českem jeziku o J. A. Komenskem.

Glavno mesto Praga je ob priliki tristoletnice Komenskega darovalo 5000 gld. «Ustř. matici školski» in 1000 gld. česki soli «Komenskega» na Dunaji; poleg tega se trg u «Slepé brény» odslej imenuje Komenskega trg. Na grob Komenskega v Nardenu je mestna občina praška po tamošnjem županu pustila položiti dne 28. sušca dragocen venec.

Česki dijaki v Pragi so poslali v Narden 3 odposlance, da polože v imeni českega dijaštva venec na grob J. A. Komenskega.

Komenskega ustanova. Mesto Plzen je določilo 1000 gld. za ustanovo, katere obresti naj dobiva v podporo ubog učiteljski kandidat na českem pedagogiji, ki se bode začetkom šolskega leta 1892/3 v Plznu otvoril.

Tiskano razredbo učnih ur za učence v jako ukusni obliki s podobo J. A. Komenskega je izdal A. Purkrabek, imetnik knjigotiskarne in litografije v Pragi. Načrt za to tiskovino je sestavil znani akademski slikar Biza. Delež dobička iz razprodaje je poklonil založnik «fondu Bolzanove sirotišnice učiteljske».

V Zagrebu se ustanovi Komenskemu na čast in spomin stalna razstava učil.

K odkritji spomenika Komenskega v Nardenu je odposlala zveza českih učiteljskih društev kot

zastopnika českega učiteljstva g. J. Šmaha, profesorja na realki v Rakovnici, s krasnim vencem.

„Obzor“ priobči životopis J. A. Komenskega, katerega imenuje najslavnejšega vzgojitelja in narodnjaka. Isto tako so ga v posebnih člankih slavili skoraj vsi slovenski časopisi.

Ljubljana Mestni zastop je «Slovenskemu učiteljskemu društvu» dovolil 100 gld. podpore za priredbo Komenskega slavnostnega večera in sklenil, da se poljske ulice, v katerih je več učnih zavodov, prekrstijo v «Komenskega ulice».

Komenskega svetinja. Na spomin tristoletnice pedagoga velikana so izdelali v Berlinu svetinjo, ki

je nekoliko večja od dvogoldinarskega tolarja. Na prednji strani je vzbokano podoba Komenskega, ki drži v levici svojo veliko pedagogiko. Legenda okoli podobe slove: «Zum 300jährigen Comenius-Jubiläum 1892». Na zadnji strani je simbolična podoba vseмира (vesoljnega sveta), kakeršno je Komenski sam postavil na čelo svojim zbranim spisom «Opera didactica omnia» (Amsterdam 1657) in okoli je legenda: «Omnia sponte fluent, absit violentia rebus». Svetinja se naroča v Berlinu pri Otonu Oertel, Gollnowstrasse 11a v zlatu ali srebru po 5 mark, v bronu po 2 marki.

Vestnik.

Najvišje odlikovanje. Presvetli cesar je blagovoljivo podelil c. kr. profesorju na ženskem učiteljski in okrajnemu šolskemu nadzorniku g. Frančišku Vodopivcu naslov cesarskega svetnika.

Najvišji dar. Presvetli cesar je za prezidanje škofjeloškega gradu, ki ga je kupil nunski samostan v šolske namene, dovolil 1000 gld. podpore, istotako krajnemu šolskemu svetu v Spodnji Idriji za pokritje stroškov za šolsko zgradbo 100 gld.

Osobne vesti. Gdč. Frančiška Šmitik, stalna učiteljica v Boštanji, dobila je stalno drugo učno mesto na dvorazrednici v Smedniku; gdč. Apolonia Dolinšek, začasna učiteljica v Tunjicah pride stalno na drugo učno mesto na dvorazrednici v Komendi pri Kamniku; gdč. Jožefina Fortuna, začasna učiteljica v Velikem Gabru, potrjena je za stalno učiteljico na tem mestu. — G. Ivan Petrič, začasni učitelj v Ribnici, dobil je začasno službo učitelja-voditelja v Št. Juriji pri Izlakah.

Iz zadnjih sej c. kr. deželnega šolskega sveta. Dvorazredna ljudska šola pri D. M. v Polji se razširi v štirirazredno in se uvrsti prvo učno mesto v II., drugo in III. učno mesto v III. in četrto učno mesto pa v IV. plačilni razred. Na samostojni štirirazredni dekliški ljudski šoli v Kranji se uvrsti prvo in II. učno mesto v III., III. in IV. učno mesto v IV. plačilni razred. Četrto učno mesto na štirirazredni nemški deški ljudski šoli v Ljubljani se uvrsti v III. plačilni razred in služba učitelja-voditelja na novo ustanovljeni jednorazrednici na Šenturški Gori v kranjskem šolskem okraju pa v IV. plačilni razred. Za prvo in drugo mestno deško ljudsko šolo v Ljubljani se je ustanovilo po jedno učno mesto z letno plačo III. plačilne vrste.

S Koroškega. Proračun za zavetišče za osiročene in zanemarjene dečke v Celovci za l. 1892. znaša 6274 gld., za nakup in priredbo vrta pa je deželni zbor poleg tega še dovolil 2811 gld. — Računski sklep normalno šolskega zaklada za l. 1889. je deželni zbor potrdil s potrebščino 412.177 gld. in z dohodi 61.455 gld.

S Štajerskega. Peta deželna učiteljska konferencija bode letos v Gradci v dneh od 19. do 21. kimovca. Glavne točke zborovanja so:

1. Kako je mogoče povzdigniti zanimanje kmetškega prebivalstva za šolo?

2. Kako je treba realije obravnavati, da pospešujejo jezikoslovni pouk?

3. Naše slovnice in čitanke za ljudske šole.

4. O vpeljavi pokončne pisave.

Galicija. Deželni zbor je sklenil vladi predlagati, da se vpelje za vse srednješolske dijake uniforma.

Učiteljske v Novem Jorku ima v tekočem šolskem letu 1850 kandidatov in kandidatinj. Učiteljev je na tem zavodu 70.

Poldnevni pouk. V dolnjeavstrijskem deželnem zboru je v imeni šolske komisije dr. Weitlof stavil predlog, da bi se na šolah, h katerim so vsolane vasi nad pol ure oddaljene, vpeljal na podstavi državnega šolskega zakona v zinski dobi poldnevni pouk. Predlog se je odstopil vladi, da ga izvede.

K odpravi ukovine. V češkem deželnem zboru so stavili poslanci König, dr. Lang in dr. predlog, naj se ukovina na občnih ljudskih šolah na Češkem odpravi in vsled tega nastali nedostatek pokrije iz deželnega zaklada.

Kranjska hranilnica je v svoji glavni seji dne 24. sušca sklenila darovati v koristne in dobrodelne namene 35.250 gld. Iz te vsote se je dovolilo v vzgojne in šolske namene:

Vincencijevi družbi za deško sirotišče	200 gld.
Družbi gospá krščanske ljubezni	700 «
Obrtni strokovni šoli za lesno obrt v Ljubljani:	
a) za učila	200 «
b) za potrebne prostore	600 «
Strokovni šoli za čipkanje in pletenje:	
a) za učila	50 «
b) za potrebne šolske prostore	200 «
Strokovni šoli za lesno obrt v Kočevji	500 «
Obrtno-nadaljevalni šoli v Kočevji	50 «
« « « v Kranji	50 «
« « « v Kamniku	50 «
« « « v Trziči	50 «
« « « v Radovljici	50 «
« « « v Škofji Loki	50 «
« « « v Krškem	50 «
« « « v Postojni	50 «
« « « v Metliki	50 «
Nemškemu šolskemu društvu v vzdrževanje nemške deške šole v Ljubljani	5000 «
Glasbeni šoli filharmoničnega društva v Ljubljani	600 «
Glasbeni šoli »Glasbene Matice« v Ljubljani	200 «
Podružnici nemškega šolskega društva za otročji vrt	150 «
in za potrebno novo učno moč	50 «
Nemškemu otročjemu vrtu v Kočevji	50 «
« « « v Trziči	50 «
« « « v Zagorji	50 «

Otročji varovalnici v Ljubljani	200 gld.	Ravnateljstvu meščanske šole v Krškem v napravo vinograda	50 gld.
Dekliški nadaljevalni šoli Št. Mihelu za učila Zasebni delavni šoli gospe Ana Sorre v Novem Mestu	200 « 50 «	Sirotišnici v Kočevju v poravnavo zidar- skih stroškov	2000 «
Ravnateljstvu c. kr. višje gimnazije v Ljub- ljani v napravo igralnega orodja	50 «	Pred to glavno sejo pa se je že dovolilo. Gospojnemu društvu za obleko ubožnih otrok obdarovanih v čitalnici	250 «
Okrajnemu šolskemu svetu ljubljanske oko- lice v napravo šolske delarne na Igu	120 «	V božičnico otrokom nemškega otročjega vrta v Ljubljani	250 «
Okr. šolskemu svetu kranjskemu v napravo šolske delarne na Trati	100 «	V božičnico otrokom varovalnice	200 «
V podporo stalne učilske razstave na I. mestni deški šoli v Ljubljani	30 «	Krajnemu šolskemu svetu v Grahovem v napravo šolske delarne	120 «
V podporo ubožnih učencev:		Vodstvu na Igu v napravo šolske delarne « v Krškem v napravo šolske delarne	120 « 120 «
Višji gimnaziji v Ljubljani	200 «	Ravnateljstvu meščanske šole v Krškem v napravo vinograda z ameriškimi trtami	100 «
Nižji « v Ljubljani	100 «	Nekterim učiteljem za rokotvorni kurs na Dunaji	480 «
« « v Kočevju	100 «	Učilski razstavi za časa deželne konferencije	100 «
Višji « v Novem Mestu	100 «	Za razširjenje šolskega vrta pri Št. Petru pri Novem Mestu	50 «
Višji realki v Ljubljani	200 «		
Učiteljski pripravnici:			
a) za pripravnike in učence	100 «		
b) za pripravnice in učenke	100 «		
I. mestni ljudski šoli	200 «		
II. « « «	200 «		
Nunski šoli v Ljubljani	200 «		
» » v Škofji Loki	100 «		
Nemški deški šoli nemškega šolskega dru- štva v Ljubljani	100 «		
Mestni nemški deški šoli v Ljubljani	150 «		
« slovenski dekliski šoli v Ljubljani	100 «		
« nemški » « « «	150 «		
Deški šoli v Novem Mestu	100 «		
Dekliški šoli v Novem Mestu	50 «		
« « v Kočevju	50 «		
Višjim razredom meščanske šole v Krškem	50 «		
Šoli na Barji	50 «		
Šoli dekliske sirotišnice baronovke Lichten- thurnove	80 «		
Obrtno-nadaljevalni šoli I. mestne deške šole v Ljubljani	50 «		
Obrtno-nadaljevalni šoli II. mestne deške šole v Ljubljani	50 «		
Strokovni šoli v Ljubljani	50 «		
Društvu «Schulpfennig» v Ljubljani	200 «		
Društvu «Narodna šola» v Ljubljani	200 «		
Za uboge slušateljke na graški univerzi	100 «		
Zavetišču dunajske univerze	50 «		
Nemški univerzni zalogi v Gradci	50 «		

Zahvala. Slavna kranjska hranilnica je kakor druga leta, tako tudi letos blagoizvolila podariti v podporo ubogih učencev na I. in II. mestni deški šoli v Ljubljani po 200 gld. in za stalno učilsko razstavo na I. mestni deški šoli 30 gld.

Za ta velikodušni dar izrekata podpisana najtop-
lejšo zahvalo.

Vodstvo I. in II. mestne deške šole v Ljubljani
dné 2. mal. travna 1892.

A. Žumer, Fr. Raktelj,
šolska voditelja.

Zahvala. Gospod J. Hrasaky, deželni inženér v Ljubljani, podaril je lepo sadrovo soho J. A. Komenskoga v ta namen, da se porabi pri našem slavnostnem večeru in potem na primeren prostor postavi v stalno učilsko razstavo.

Za ta blagodušni dar se g. darovatelju najtopleje
zahvaljuje
odbor «Sl. uč. dr.»

V Ljubljani, dné 10. mal. travna 1892.

Denašnji številki je priložen imenik J. Giontinijeve knjigotrnice v Ljubljani. To vestno in marljivo knjigotrnico toplo priporočamo vsem šolskim vodstvom in učiteljem.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 171

okr. š. sv. Na jednorazrednici v Tunjicah je stalno ali začasno popolniti mesto učitelja-voditelja z dohodki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Prošnje naj se predpisanim pótém semkaj vložé do dné 25. mal. travna 1892.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku
4. mal. travna 1892.

Št. 2953

dež. o. kr. Na deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu je popolniti mesto tretjega učitelja z letno plačo 700 gld., s 6 petletnicami po 40 gld.

in prostim stanovanjem. Ta služba se s početka začasno, po zadovoljivem jednoletnem službovanju pa stalno podeli.

Prosilci za to mesto naj predložé svoje prošnje, v katerih je dokazati starost, znanje slovenskega in nemškega jezika in učiteljsko usposobljenost za ljudske šole, deželnemu odboru predpisanim službenim pótém do dné 25. mal. travna t. l.

Prosilci, kateri so večí bučelarstva, imajo prednost pred drugimi prosilci.

Deželni odbor kranjski v Ljubljani
dné 5. mal. travna 1892.

«Učiteljski Tovariš» izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» prejemajo list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Poljske ulice št. 9; naročnino pa prejema gospod Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.